

DESPRE PRESTIGIUL, DEOCAMDAT , AL PSIHOLOGIEI CA TIIN

Unii autori, care î i exprim cu mare lejeritate opiniile, se arat indigna i pentru faptul c , în anumite dic ionare americane, psihologia este considerat o tiin hibrid. Dar acesta este adev rul! O dovad în acest sens o constituie realitatea c psihologia s-a dezvoltat pe seama unui num r impresionant de mare de paradigme, nereu ind, cel pu in pân în prezent, s se reg seasc sub cupola unei paradigme unificatoare, iar mul i dintre teoreticienii de marc ai domeniului sunt convin i c o asemenea unificare nu va fi posibil într-o perspectiv imediat .

Apoi, privind lucrurile sub un alt aspect, Ilya Prigogine (laureat al Premiului Nobel pentru fizica si chimie 1978), referindu-se la sistemele deschise i departe de echilibru, cum este i tiin a, le clasifica în sisteme minim produc toare de entropie – sistemele omogene, ordonate i sisteme maxim produc toare de entropie – sistemele eterogene, complexe. Matematica poate fi considerat , ca tiin , un sistem omogen, beneficiind de o omogenitate tare, adev rurile din interiorul ei, schimb rile, progresul, realizându-se, în cele mai multe dintre cazuri, în acord direct cu sistemul, cu Sensul presupus de defini ia matematicii ca tiin . Fizica i chimia sunt sisteme cu omogenitate medie. În interiorul lor apar i paradigme aflate în competi ie cu Sensul, dar, cel pu in la nivelul conceptelor fundamentale, exist o unitate remarcabil . Biologia are ca sistem un grad de stabilitate mai mic decât tiin ele despre care am discutat pân acum. Ea este un sistem cu omogenitate fragil , totu i, înc omogen.

În schimb, psihologia i tiin ele sociale în general, sunt sisteme eterogene, interiorul lor fiind continuu incert. Dar caracterul hibrid al psihologiei iese cel mai bine în eviden atunci când îi analiz m conceptele fundamentale. Vom constata c ele reprezint sisteme cu semnifica ii multiple, majoritatea dintre aceste semnifica ii aflându-se în competi ie cu sistemul, fapt ce confer no iunilor, conceptelor, un caracter instabil. Nu exist un acord nici m car în ceea ce prive te obiectul psihologiei, unde p rerile se exprim pe o plaj foarte larg , de la a considera psihologia drept tiin a sufletului la omagierea ei ca tiin

a vieii mintale. Să remarcăm, de asemenea, numărul impresionant de mare de definiții date inteligenței ori personalității!

Este o clasificare necesară și care se impune ca necesar, cel puțin în contextul nivelului actual atins de teoria sistemelor. Adevărurile din științele acestea, și le numim umaniste, au un grad de relativitate foarte ridicat și, în general, informația de tip psihologic, ca și ne referim doar la ea, este o informație puternic creatoare de entropie. Informația științifică din psihologie este cea mai amenințată de simțul comun, de banal, iar acest fapt explică de ce rezultatele cercetărilor din acest domeniu îmi găsesc locul mai ales în paginile revistelor de divertisment ori în rubricile de divertisment ale unor ziare și nu în conținutul unor reviste de știință adevărată. Testul psihologic – de inteligență, de personalitate – a devenit un fel de joc de cuvinte încrucișate, iar psihologii sunt invitați să participe la tot felul de talk-show-uri, dar nu și la emisiuni de știință autentică (cu mici excepții).

Pe piață există și de genul: Testele psihologice pot fi trecute – ori dacă ele pot fi într-adevăr învătate (și pot fi învătate!), presupunând că oricine ar putea să învețe aceste teste, atunci care mai este rostul a a-ziselor examene de selecție științifică?

Nu întâmplător progresul în psihologie este asigurat, în cele mai multe dintre cazuri, de oameni de știință venind din afara acestui domeniu, pe baza informației specifice domeniului din care vin. Freud, Jung, Moreno, Adler, Berne, Piaget, Lewin, Wundt, Odobleja, Lüscher, Szondi, Eysenck, Grinder, Bandler, Zapan, Simon, Cattell, Allport, Rorschach, Festinger – iată doar câteva nume dintr-o listă imensă de personalități care, venind din afara psihologiei, i-au asigurat progresul.

Aceasta nu înseamnă că, în lumina unei dialectici moderne, inspirate de noua știință, psihologia nu poate fi considerată, totodată, o știință de sine stătătoare. Dimpotrivă. Psihologia – o știință hibridă în interiorul ei – este o știință independentă și chiar unică. Problema este, însă, că psihologia ca știință independentă, ca unitate, nu a reușit să-și asigure un prestigiu real în lumea științelor, acesta fiind atribuit tocmai științelor care confer

psihologiei, în forma amintită, caracterul hibrid, respectiv matematicii, fizicii, biologiei, geneticii.

Recent a luat ființă o asociație internațională a studenților europeni, un fel de asociație-fiică a asociației europene de psihologie. Unul din scopurile tinerei asociații este lupta pentru schimbarea mentalității față de meseria de psiholog în Europa, o luptă care ar urma să fie încununată prin crearea unui titlu (diplome) de psiholog european.

În opinia noastră problema este una falsă. Mentalitatea față de o meserie este generată de utilitatea socială a meseriei respective. Nici matematicienii, nici medicii, nici biologii, nici geneticienii – venind dintr-o știință chiar mai nouă decât psihologia – nu trebuie să lupte pentru a-și dobândi recunoașterea și prestigiu social. Acest prestigiu există datorită rezultatelor obținute de respectivele științe, există datorită utilității sociale a rezultatelor. Când și psihologia va obține asemenea rezultate ea va fi recunoscută fără a mai fi nevoie de altfel de demersuri, mai mult sau mai puțin organizate ori instituționalizate.

Această imagine despre psihologie se referă la psihologie și la psihologi priviți în ansamblul lor. Pentru că psihologia este o știință aparte. Or în acest context trebuie să amintim că există și mari psihologi care au reușit rezultate importante pentru progresul, în primul rând, al spiritului omenesc. Rezultate deosebite, care au avut și au o largă aplicabilitate practică, au fost obținute, de exemplu, în problema *percepției*. Dar psihologii serioși și profunzi și prezintă întotdeauna realizările cu mult reticență, modestie, fără aroganță și fără pretenția de a fi toți titori. Orice psiholog mare trebuie că aceste rezultate nu sunt adevăruri absolute, că ele lasă deschis un câmp larg de nesfârșite întrebări. Că durata unui adevăr psihologic nu poate fi calculată, nici prognosticată.

La Congresul European de la Viena din iulie 2003, (dar și cu ocazia altor congrese) am avut posibilitatea să ne convingem despre modul cum este perceput, cel puțin în Europa, psihologia comparativ cu, de exemplu, medicina. Congresul de psihologie a fost găzduit în incinta unui institut tehnic, în condițiile în care a beneficiat de o slabă, foarte slabă, mediatizare; chiar afișul (gen poster mic), care indica existența unui asemenea congres, totuși european, avea să fie plasat la ușa de la intrarea respectivului institut

abia la ora anunțată ca fiind ora oficială de deschidere a congresului. În rest... mâncare de calitate, zâmbete, surâși, aplauze de complezență, vorbe frumoase. Dar *verba volant...*

Prin comparație, un congres de cardiologie care avea să se desfășoare abia peste două luni beneficia încă din acea perioadă de o popularizare largă, toată Viena fiind împânzită cu afișe (mari) și cu plachete indicatoare, care anunțau evenimentul, eveniment tratat realmente ca o manifestare științifică de prestigiu.

Fără îndoială nu putem decât să regretăm pasivitatea și lipsa de înțelegere a noastră, a românilor, referitoare la valoarea cu totul deosebită a operelor lui Ștefan Odoobleja (Psihologia consonantistă) și Gh. Zăpan (teoria relativității sistemului psihic și formula entropiei într-un sistem deschis), încă și astăzi slab cunoscute chiar la noi în țară și slab înțelese utilitatea lor socială. Odoobleja și Zăpan – două dintre puținele puncte de rezistență românești pe seama cărora psihologia își construiește, încă destul de timid, un prestigiu științific în lume.